

Zera Berach inst.
In memory of Hatzadik
Rabbi S.B. Lieberman Zt"l
Pob 2093 Tsfat ISRAEL

מוסדות זרע ברך על שם הגה"צ
רבי שמחה בונים ליברמן זצוק"ל
ת"ד 2093 צפת עיה"ק

שבילין דאורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פרי' לך תשי"פ

פרשת לך לך

ביאור אם הקריב אברהם אבינו קרבן תודה על הצלתו מאור כשדים

ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו (יב, ז)

וברש"י ויבן שם מזבח על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל, וברמב"ן כתב וז"ל, וטעם לה' הנראה אליו, כי הודה לשם הנכבד וזבח לו זבח תודה על שנראה אליו. ויש לעיין מדוע לא הקריב זבח תודה על שניצול מאור כשדים שהשליכוהו בכבשן האש, ועיין עוד בבבא בתרא (צא.) ובפרקי דר' אליעזר (פכ"ו) שהיה חבוש עשר שנים בבית האסורים, והרי זה מאלו שחייבים להודות, ואיתא ביומא (כח:) קיים אברהם אבינו כל התורה כולה ואפילו עירובי תבשילין, ומדוע איפה לא הביא תודה על הצלתו. ונראה לומר על פי דאיתא במכילתא (פרי' בא פ"א פסקא ד) עד שלא נבחרה ירושלים היתה כל ארץ ישראל כשרה למזבחות, וכן איתא באבות דרבי נתן (פכ"ו, ב) כל ארץ ישראל ראויה למזבחות, ובמדרש רבה (פרי' נשא ז, ח) ארץ כנען כשרה לבית השכינה, ולכן כשניצול מאור כשדים ומבית האסורים לא היה יכול להביא זבח תודה מפני שהיה בחוץ לארץ, ורק עתה שכבר היה בארץ ישראל וגם נתגלה אליו השכינה בנה מזבח והקריב עליו זבח תודה. ובזה מדוקדק לשון הכתוב ויבן שם מזבח, דדוקא שם בארץ ישראל ראוי לבנות מזבח להקריב עליו קרבן. ועוד יש לומר דאף שיצא מבית האסורים וניצל מכבשן האש, עדיין היה מפחד מפני נמרוד, כמו שכתב הרמב"ן (פי' נח יא, כח) שתרח ואברהם היה בלבם מן היום ההוא שניצל שילכו אל ארץ כנען מפחד המלך, וכיון שעדיין לא יצא לגמרי מן הצרה לא הביא זבח תודה, ורק עתה שנתגלה אליו ה' והבטיחו ואעשך לגוי גדול, ויצא לגמרי מפחדו של נמרוד, בנה מזבח להקריב עליו זבח תודה.

בשבילי ההודאה סימן א אות ה

1

הוקדש לעי"נ הרה"ח רודצו"ח הבלתי נשכח
ר' חיים בער ירמיהו בן הגה"צ רבי שמחה בונים ליברמן זצ"ל
נלבי"ע בש"ק ט' באדר תשע"ח

לעי"נ חיה חגית ברכה כהן בת רחל ע"ה
לעי"נ שושנה עמוס בת פרץ ע"ה

בשביעי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פרי' לך תש"פ

גדולה מצות מילה שבכוחה לבטל כח הטבע והמזל

אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם (יז, 7-ה)

איתא בנדריס (לב): ואמר רמי בר אבא כתיב אברם וכתוב אברהם, בתחילה המליכו הקב"ה על מאתים וארבעים ושלושה אברים, ולבסוף המליכו על מאתים וארבעים ושמונה אברים, אלו הן שתי עינים ושתי אזנים וראש הגוייה. וביאר הר"ן שבתחלה המליכו הקב"ה על אבריו שהם ברשותו ליזהר מעבירה, אבל עיניו ואזניו של אדם אינם ברשותו שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאזניו ישמע, ולבסוף כשנמול המליכו הקב"ה אפילו על אלו שלא יסתכל ולא ישמע כי אם דבר מצוה. ונמצא לפ"ז שעיקר תוספת אות ה' בשמו של אברהם הוא מפני מצות מילה. והנה על הכתוב לעיל (טו, ה) ויוצא אותו החוצה, כתב רש"י (ממדרש) אמר לו הקב"ה צא מאיצגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להוליד בן, אברהם אין לך בן אבל אברהם יש לו בן, וכן שרי לא תלד אבל שרה תלד, אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל. ולהמבואר לעיל שעיקר תוספת אות ה' בשמו הוא בזכות מצוה המילה, הרי נראה שגדולה מצות המילה שבכוחה לבטל כח הטבע והמזל.

ועפ"ז נראה לי לבאר הא דאיתא בירושלמי (מו"ק פ"ג ה"ז יח.) שכל אותה השנה (שמת להם מת) הדין מתוח כנגד המשפחה, דאמר ר' יוחנן כל שבעה החרב שלופה, עד שלשים היא רופפת, לאחר שנים עשר חודש היא חוזרת לתערה, למה הדבר דומה לכיפה של אבנים כיון שנתרעעה אחת מהן נתרעעו כולן, ואמר ר' לעזר אם נולד בן זכר באותה המשפחה נתרפאת כל אותה המשפחה.

ובטור (יו"ד ס"י שצד) העתיק דברי הירושלמי, וכתב הפרישה (סק"ו) דמשמע דאף כשמתה נקבה לא נתרפאה המשפחה עד שיולד בן זכר, כי מאחר שנתרעעה צריכין דבר חזק לתקן המעוות. אמנם לא ביאר לנו הפרישה מהו הדבר חזק בלידת זכר.

ומצינו למהרש"ל (בשו"ת ס"י ע) שכתב לענין מי שהוא אוגן על אמו ויש לו בן למולו שיקדים המילה לקבורה, וכתב בזה כמה טעמים, ובסוף דבריו כתב וז"ל, ועוד עיקר שפטרו אותו (האוגן) מכל המצות משום כבוד המת הוא כדי שיעסוק עם מתו, וזהו (הקדמת המילה) כבודו כמו שאמרו רז"ל בירושלמי מת אחד במשפחה ידאגו כל המשפחה, נולד בן זכר נתרפאה כל המשפחה, והכנסתו לברית היא לידתו דהא גר במילתו אמרינן כקטן שנולד דמי, וא"כ כבוד המת הוא (ועיין שו"ת תשובה מאהבה ח"א ס"י פה שסמך על טעם זה להקדים אפילו מילה

בשבילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פרי לך תש"פ

שלא בזמנה, וכן בשו"ת חת"ס יו"ד סי' שכה נראה שתפס טעם זה לעיקר ע"ש, ומובא בפתחי תשובה יו"ד סי' שמא סק"כ).

ונראה מדברי המהרש"ל דמעלת נולד בן זכר הוא משום מצות המילה שמקיימים בו, והיא המביאה רפואה לכל המשפחה. ולפי מה שבארנו נראה לפרש הטעם שע"י המילה נתרפאה כל המשפחה, והוא דאע"פ שבתוך י"ב חודש עדיין ע"פ דרך הטבע והמזל החרב שלופה והכיפה נתרועעה, אך כיון שנולד בן זכר ומקיים בו מצות מילה שכוחה גדול לבטל כח הטבע והמזל ממילא נתרפאה כל המשפחה.

ועפ"ז נראה דזהו ג"כ ענין השמחה עם כל השמחה עם כל המשפחה בעת ברית מילה, והמנהג לכבד את בני המשפחה בכיבודי מצות מילה, משום שלכולם יש חלק בשמחת מצוה זו שעל ידה באה להם הרפואה.

ויש להוסיף בזה דבר נפלא בדרך רמז על הכתוב תמים תהיה עם ה' אלקיך (דברים יח, יג) ופירש"י התהלך עמו בתמימות ולא תחקור אחר העתידות וכו', ולדרכינו יש לרמז "תמים תהיה" ע"י שמקיים המצוה דמילה שנאמר בה והיה תמים, שוב אין לחקור אחר העתידות, כיון שבכח מצוה זו לבטל כח המזל והשפעתו עליו.

וראיתי בקיצור שו"ע (סי' רטו ס"ב) שביאר הא דדוקא בנוולד בן זכר נתרפאה כל המשפחה על פי הגמ' בנדה (לא:): בא זכר לעולם בא שלום לעולם. ולדרכינו יש לומר דהא דבא שלום לעולם הוא מפני מצות המילה, והוא על דרך הכתוב שלח ידיו בשלומיו חלל בריתו (תהלים נה, כא), ועיין מדרש תנחומא (תזריע ה) ומדרש רבה בראשית (מח, ח).

בשבילי הקדושה סימן לח

עיקר מצות מילה היא החתימה בבשר

והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם (יז, יג)

כתב בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' יא) דמצות מילה אין עיקרה העשייה בכריתת המילה, אלא עיקרה שהמילה חתומה בבשרו, וכמו שמצות סוכה ותפילין הם מצוה המתמשכת כל זמן שיושב בסוכה ומניח תפילין, כן מצות מילה היא מצוה המתמשכת לעולם בחתימת המילה בבשרו, והביא ראיה מהא דאיתא במנחות (מג:): חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה במצות תפילין בראשיהן ובזרועותיהן וציצית בבגדיהן ומזוזה לפתחיהן וכו', ובשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה, וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישרה דעתו. ואי נימא דעיקר מצות מילה היא העשייה בכריתת הערלה

3

הוקדש לע"נ הרה"ח רודצו"ח הבלתי נשכח
 ר' חיים בער ירמיהו בן הגה"צ רבי שמחה בונים ליברמן זצ"ל
 נלביע בש"ק ט' באדר תשע"ח

לע"נ חיה חגית ברכה כהן בת רחל ע"ה
 לע"נ שושנה עמוס בת פרץ ע"ה

בשבילי אורייתא על התורה (של הרב שמחה בונים ליברמן זצ"ל) – פרי' לך תש"פ

מדוע שמח עליה יותר מראשו וזרועו וכל גופו שקיים בהם מצות תפילין וציצית וכמה מצות, אלא על כרחך דמצות מילה היא החתימה בבשרו והיא מתמשכת בכל עת כתפילין בשעה שמונחין בראשו ובזרועו וכציצית בבגדו.

ועל פי דבריו יש להוסיף עוד להאיר באור יקרות הך עובדא דדוד, דיש לדקדק הא דקאמר וכיון שזוכר במילה שבבשרו נתייבשה דעתו, מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר, וכי בתחילה נתעלם ממנו המצוה שבבשרו, אמנם ע"פ הנ"ל שפיר י"ל דבתחילה היה סבור שעיקר המצוה היא עצם מעשה המילה בכריתת הערלה, ועל זה היה תמה שנמצא דכשנכנס לבית המרחץ הוא ערום מן המצות, אך שוב נזכר במילה **שבבשרו** ונתייבשה דעתו שמצוה זו עיקרה שהמילה חתומה בבשרו, והרי היא מצוה המתמשכת לעולם ואינו ערום מן המצוה. והנה איתא בזבחים (צ:): איבעיא להו תדיר ומקודש איזה מהם קודם, ושם (צא.) בעו למיפשטה מהא דתנן שלמים של אמש, וחטאת ואשם של היום, שלמים של אמש קודמין (דלזול הוא להשהותן כל כך, רש"י), הא אידי ואידי דהיום חטאת ואשם קדמי ואע"ג דשלמים תדירי (שהן מצויין יותר מחטאת ואשם מפני שבאין בנדר ונדבה, הרי דמקודש דהיינו חטאת ואשם קודמין לתדיר), אמר רבא מצוי קאמרת, תדיר קמיבעיא לך, מצוי לא קמבעיא לך (דמי שאין תדירותו חובה אלא רק מצוי לא חשיב תדיר), אמר ליה רב הונא בר יהודה לרבא אטו מצוי לאו תדיר הוא, והתניא אוציא את הפסח שאינו תדיר, ולא אוציא את המילה שהיא תדירה (הרי דמילה חשובה תדיר אע"פ שאין תדירותה חובה), ומשני מאי תדירה תדירה במצות, פירש"י סדורה במצות שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות וצוויין.

והנה לדברי רש"י נמצא גדר חדש של תדיר דבר שנאמרו בו הרבה צוויין, ולכאורה זה יותר ענין למקודש, וצ"ע, אמנם לפי המהר"ח או"ז יש לפרש שמצות מילה תדירה לפי שהיא מצוה המתמשכת ומתקיימת תמיד בכל שעה ושעה, שזהו עיקר מצות המילה שהיא חתומה בבשרו. שוב מצאתי בשפ"א בזבחים (שם) שכתב וז"ל, פירש"י דחוק, ויותר נראה לפרש דמצות מילה נקראת תדירית דלעולם רושם המצוה בגוף האדם, דלא ככל מצוה שהיא רק בשעת עשייתה עכ"ל, והוא ממש כמו שכתבתי ע"פ המהר"ח או"ז, וברוך שכוונתי.

[ולפי המהר"ח או"ז יש לבאר ולדייק הכתוב שלפנינו והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם, דלכאורה הוא יתור לשון, הא כבר כתיב לעיל ומלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם, אמנם לפי המבואר יש לומר דכאן בא להוסיף שאין המצוה העשייה בלבד בכריתת בשר הערלה, אלא והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם, שעיקרה החתימה בבשרו והיא מצוה המתמשכת לעולם. הערת העורך]

בשבילי הקדושה סימן ה אות ו-ז